

Янкович О. І.,
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль),
Куявсько-Поморська вища школа
(м. Бидгощ, Польща)
Івегеш А. В.,
аспірант,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)
Задорожний О. Р.,
аспірант,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
(м. Тернопіль)

ФОРМУВАННЯ УСПІШНОЇ ОСОБИСТОСТІ В ПЕДАГОГІЧНІЙ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПОЛЬЩІ Й УКРАЇНИ

Проблема успіху в педагогічній теорії та практиці є особливо актуальною впродовж останніх двох десятиріч, позаяк її вирішення сприяє суспільному прогресу. Отже, перспективними є дослідження теоретико-методичних засад формування успішної особистості, зокрема і в європейських країнах, зважаючи на євроінтеграційні прагнення України. Становить інтерес досвід Республіки Польща, яка є близькою для нашої країни географічно й ментально, щоб виявити ідеї, доцільні для реалізації в сучасному освітньому просторі.

І в Україні, і в Польщі успіх та формування успішної особистості є важливими міждисциплінарними проблемами, які досліджують в Україні (І. Бех [1], І. Кузьма [9], О. Романовський [4], О. Максимова [3], Г. Терещук [9], Г. Фальфушинська [9] та ін.), у Польщі (Я. Гладис-Якуб'як [8], М. Колбер [5], Б. Павлович [7], І. Пашенда [6], М. Хуменюк [6] та ін.). З'явилося поняття «педагогіка успіху» як напрям у педагогіці, предметом вивчення якого є способи й умови досягнення успіху. Українські та польські дослідники визначили низку ефективних форм і методів досягнення успіху: бесіди, тренінги, проекти тощо. Мають популярність теми «Як визначати життєві цілі», «Цілетворення та доцільність його фіксації в письмовій формі», «Як подолати перешкоди», «Як підвищити самооцінку» тощо. Розроблені тренінги й цикли лекцій, поради для батьків з метою виховання успішної дитини [2]. У закладах

освіти актуальними є дисципліни «Педагогіка успіху», «Організація успішної діяльності».

Окрім позитивних аспектів досягнення успіху, є й негативні. Науковці звертають увагу на неоднозначність тлумачення понять «успіх», «успішна особистість», «успішна діяльність».

Польські вчені (Б. Павлович, І. Пашенда та ін.) ґрунтовно проаналізували загрози, які може спричинити успіх [6], [7]. Адже це поняття пов'язується з пошануванням, славою, високим рейтингом у суспільстві. Отож нерідко люди жертвують заради успіху тим, що мало б стати провідним у шкалі цінностей: родиною, друзями, здоров'ям [6, с. 25].

Польська дослідниця І. Пашенда, акцентувавши увагу на тому, що успіх не є стабільним конструктом, відобразила на основі результатів наукових досліджень три течії його домінування в польському суспільстві. Перша (початок 90-х років – матеріальні виміри ефективності діяльності) пов'язана з інтересом до успіху в спорті, культурі, іноді в науці. Такий успіх не пов'язаний з ринковими відносинами; поза його сферою були бізнес та політика. Згодом розвиток економіки і підприємництва сприяли інтересу до успішності саме в цих галузях, що спричинило ототожнювання успіху з матеріальними благами: з вишуканим, побудованим за дизайнерським проєктом будинком, автомобілем престижної марки, відпусткою, проведеною в екзотичному місці, та іншими матеріальними благами. І все це мало бути кращим, ніж у сусіда [6, с. 26]. Польська авторка І. Пашенда детально проаналізувала залежність від успіху, коли для батьків головне в житті – успіх, і тому вони не мають часу для спілкування з дитиною, проте для задоволення її потреб можуть найняти репетитора, тренера тощо [6, с. 26].

Друга течія (1994–2010) – це перехід до нематеріальних вимірів успіху. Успіх почав уособлюватися із щасливим родинним життям, з працею, що відповідає покликанню [6, с. 28].

На основі аналізу джерел І. Пашенда виявила, що від 2010 року показниками успіху є щастя родини і добре здоров'я: 80 % опитаних осіб не готові жертвувати сімейними цінностями заради успіху і слави; адже головне для них – родина [6, с. 28]. У питаннях досягнення успіху вони керуються такими критеріями, як покликання, цікавість проєкту.

Польські науковці показали, що успіх, як і щастя, кожен розуміє індивідуально. В одних осіб викривлене розуміння успіху знищує їхню сутність (виникає залежність); а іншим правильне його розуміння дає змогу розвинути свої найкращі якості, людяність. Отже, посилюється актуальність освіти як способу відвернути людей від небезпечного шляху, на який вони стають унаслідок узалежнень від ейфорії успіху або викривленого його розуміння.

Саме освітня галузь має допомогти молодому поколінню жити мудро: стати успішними, зберігши загальнолюдські цінності.

Аналіз польських наукових джерел із проблем успіху засвідчує доцільність реалізації низки ідей у педагогічній теорії та практиці України: проведення досліджень щодо розуміння успіху різними категоріями здобувачів освіти на різних етапах суспільного розвитку; вибір ефективних форм і методів виховання дітей та молоді для поєднання здатності досягати високих результатів і зберігати людяність.

Список використаних джерел

1. Бех І. Почуття успіху у вихованні особистості. *Початкова школа*. 2004. № 12. С. 1–3.
 2. Калошин В. Ф. Педагогіка успіху: стратегія радісного навчання. *Управління школою*. Видавнича група «Основа». 2013. № 31–32 (403-404). 127 с.
 3. Максимова О. О. Формування успішної особистості шестирічного першокласника: монографія / за ред. проф. М. В. Левківського. Житомир: ЖДУ, 2013. 195 с.
 4. Романовський О. Г., Михайличенко В. Є., Грень Л. М. Педагогіка успіху. Харків: Вид-во НТУ «ХП», 2011. 376 с.
 5. Kolber M. Wirtualna koncepcja człowieka sukcesu – codzienność – rzeczywistość szkolna. *Przegląd Pedagogiczny*. 2016. Nr 2. S. 78 – 87.
 6. Paszenda I. Sukces w w życiu codziennym. *Sukces jako zjawisko edukacyjne*. Vol. I, Том 1. Red. Monika Humeniuk, Iwona Paszenda, Wiktor Żłobicki. Wrocław, 2017. S. 25–40.
 7. Pawłowicz B. Uzależnieni od sukcesu. «Zwierciadło». 2015. Nr 5 (2023). S. 122–128.
 8. Różne oblicza i uwarunkowania sukcesu we współczesnej Polsce. Red. Gładys–Jakóbiak J. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, 2005. 225 s.
 9. Tereshchuk H. V., Kuzma I. I., Yankovych O. I., Falfushynska H. I. The formation of a successful personality of a pupil in Ukrainian primary school during media education implementation. *Cloud Technologies in Education. Proceedings of the 6th Workshop CTE 2018* (Kryvyi Rih, Ukraine, December 21, 2018) / Eds. Kiv, A. E., Soloviev, V. N. CEUR-WS.org, online. P. 145–158. URL: <http://ceur-ws.org/Vol-2433/paper08.pdf>
- Yankovych O. Organization of Successful Activities as an educational technology of higher pedagogical educational institutions of Ukraine. *IJPINT: International Journal of Pedagogy, Innovation and New Technologies*. 2014. Vol. 1. No 1. S. 21–31.